

Юлія Малієнко

КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2016»: POST FACTUM

Учитель живе доти, доки він вчиться.

К. Ушинський

Видатний педагог і мислитель К. Ушинський, формулюючи в XIX ст. один з найважливіших учительських принципів, навряд чи міг передбачити, що стане він відомим, хрестоматійним і збереже свою актуальність і на початку III тисячоліття.

У цьому переконує Всеукраїнський конкурс «Учитель року» в номінації «Історія», що відбувся у квітні 2016 року. Усі суперечки з приводу доцільності проведення конкурсу закінчилися на користь педагогів, і 25 найкращих вчителів історії з'їхалися до Чернігова на найважливіше професійне випробування. Різні за віком й уподобаннями, досвідом і темпераментом, 25 професіоналів обмінювалися досвідом і враженнями, проводили майстер-класи й уроки, переживали і співчували — доводили, що вони справді найкращі.

Одразу хочеться подякувати всій чернігівській команді: Чернігівському обласному інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, Чернігівському колегіуму № 11, Чернігівському ліцею № 15, де проходили уроки, — за високий рівень організації і проведення конкурсу.

У 2000 році я також брала участь у цьому конкурсі, стала лауреатом, тож добре розумію, наскільки складними є фахові змагання. Тому ця стаття насамперед привітання й подяка всім колегам, хто долав конкурсний шлях. Проте не тільки.

Заочне знайомство з учасниками почалося з аналізу їхніх інтернет-ресурсів¹. З них дізнаємося про вибір професії представниками учительських династій, зокрема О. В. Бурлаки (Городищі, Черкаська обл.): «Це покликання і здійснення дитячої мрії, головне прагнення до ідеалу, якою є моя мама — учитель», Т.В. Пилиповича (Рівне): «Я нащадок учительської династії. Правнук учителя початкових класів — Андрія Павловича Лайка. Онук учительки математики — Гунько Мирослави Андріївни. Онук учителя української мови та літератури — Гунька Михайла Миколайовича. Нащадок педагогів, які свято вірили у світле майбутнє України, коли вона була в неволі». Цікаві роздуми про професію є у Т.Я. Веркалець (Полтава): «Мої учні — мої вчителі, мої співавтори, мої найсуворіші критики. Я не можу собі дозволити бути позаду, але і не можу занадто їх обганяти. Я просто завжди поруч зі своїми учнями. Мабуть, це і є секрет нашого спільного успіху». Наведемо слова К.В. Аркуші (Миколаїв): «Велику увагу приділяю національно-патріотичному вихованню: коли Бать-

ківщина — «в полум'ї війни» і потребує консолідації української нації, аби протистояти зовнішній загрози, на перше місце знову виступають учителі, які формують молоде покоління патріотів, здатних відстоювати інтереси своєї держави, захищати її цілісність і суверенітет». Не можна не погодитися з В.М. Мицьком (Слов'янськ) — уродженцем Тернопільщини, вчителем Донеччини, який цитує А. Шептицького: «Не потоком шумних галасливих фраз, а тихою невтомною працею любіть Україну». Процитую і я слова О.С. Ланіци (Івано-Франківськ): «Мудрість — завжди давати дитині можливість відступити і виправити помилку».

У своєму конкурсному портфоліо кожен з учасників узагальнив з-поміж іншого власний методичний доробок. Проте лише одиниці змогли розкрити його в поданих навчально-методичних матеріалах та подальших випробуваннях. Крім того, у більшості конкурсантів немає посилань на використані джерела — саме того, що ми зазвичай вимагаємо від наших учнів під час написання різних робіт МАН, проектів тощо.

Майстер-клас став першим очним конкурсом. Він мав продемонструвати професійний світогляд учасників, їхню здатність захопити колег своїми напрацюваннями. А фахову ерудицію, знання з історії та психології перевіряли тестуванням. Тут вже кожен учитель відчув себе в ролі учнів, які складають ЗНО. Ці перші випробування показали, що рівень знань з методики навчання історії в багатьох учасників, на жаль, недостатній. Це швидше за все пояснюється традиційною зверхністю вчителів-практиків до теоретичних питань. Переконана, що прийняття рішення про участь у конкурсі має спонукати вчителів до повторення таких основних питань методики, як форми, методи, засоби навчання тощо.

У кожному конкурсі члени журі послуговувалися чіткими критеріями. Півфінал виокремив 12 педагогів, які найкраще подолали випробування відбіркового етапу. 18 квітня 2016 року було оголошено результати перших конкурсних випробувань та названо учасників фінального етапу третього (заключного) туру конкурсу. Ними стали:

- Аркуша Катерина Володимирівна, вчитель Миколаївської гімназії № 4 Миколаївської міської ради Миколаївської області;

- Бурлака Олена Вікторівна, вчитель Городищенського економічного ліцею Городищенської районної ради Черкаської області;

- Веркалець Тетяна Ярославівна, вчитель Полтавського навчально-виховного комплексу № 16 Полтавської області;

¹ Усі матеріали конкурсу можна подивитися на сайті ЧОІППО і на сайтах учасників.

- Власова Наталія Сергіївна, вчитель комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа №15» Дніпропетровської міської ради Дніпропетровської області;

- Дяченко Аліна Михайлівна, вчитель Хмельницького навчально-виховного комплексу № 10 Хмельницької області;

- Колісниченко Сергій Володимирович, вчитель Помічниської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 імені Героя України Березняка Євгена Степановича Добровеличківської районної державної адміністрації Кіровоградської області;

- Кулакова Наталія Михайлівна, вчитель ліцею №15 м. Чернігова Чернігівської області;

- Ланіца Ольга Стефанівна, вчитель Івано-Франківського фізико-технічного ліцею-інтернату Івано-Франківської обласної ради;

- Мицько Віктор Михайлович, вчитель Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 11 Слов'янської міської ради Донецької області;

- Пилипович Тарас Васильович, вчитель Рівненської гімназії «Гармонія» Рівненської області;

- Свинчук Анатолій Васильович, вчитель комунального закладу «Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14 імені Василя Сухомлинського» Волинської області;

- Чернецька Інна Вільямівна, вчитель Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ступенів №11 Тернопільської міської ради.

Урок — мабуть, найважливіше професійне випробування. Усі високі та правильні слова, сказані учасниками, особисті знання і досвід мають розкритися протягом 45 конкурсних хвилин. У 2016 році було прийнято рішення, що теми уроків обираються з усього курсу історії України відповідного класу (всесвітня історія представлена у проектних темах). Не всім учасникам пощастило з паралеллю і темами, але усі старалися як могли: і вчителі, і учні.

Найбільш рівним за підготовкою та результатами став конкурс «Захист навчального проекту». Основні питання різних шкільних курсів всесвітньої історії були оригінально транспоновані вчителями в дослідницьку діяльність учнів. Та й під кінець конкурсу вчителі відчували себе впевненіше.

За результатами професійних змагань перемогла *Бурлака Олена Вікторівна, вчитель Городищенського економічного ліцею Городищенської районної ради Черкаської області. Ми щиро вітаємо переможця і висловлюємо надію на співпрацю.*

Аналіз чернігівських випробувань показав, що над учасниками певною мірою «тяжіли» технології інтерактивного навчання й критичного мислення. Не ставлячи під сумнів актуальність власне цих технологій, зазначимо, що ефективно вони спрацьовували лише в тих учасників, які реально, в системі втілюють їх у навчально-виховний процес.

Спостереження за технологічними пріоритетами учасників підтвердили існування такого освітнього явища, як *спрощення методичних дефініцій*. Ідея використання слів посвядження у методиці захопила й наших учасників. Тож

Нагородження найкращих педагогів конкурсу «Учитель року – 2016»

часто й густо чули і про «кошик великих справ князів», і «кухню політика», і «рулетку подій», і «панельні дискусії». Зрозуміло, що з «кошиком» простіше, але перейти потім на «основні напрями діяльності...», «внутрішню і зовнішню політику дядя...», не кажучи вже про «асоціації», буде складніше.

Перебіг конкурсних подій укотре унаочнив реальну скруту з професійними сайтами з історії, насамперед, вітчизняної. Конкурсантам, власне, як і всім, хто навчається і навчає історії України в школі, вочевидь бракує інтернет-ресурсів, які б уміщували *різноманітні* історичні джерела. Попри те, що останнім часом, зросла кількість відповідних сайтів, все ж адаптованих, контрверсійних, структурованих, доступних матеріалів, які б охоплювали усі курси вітчизняної історії, бракує.

Враження від цього річного конкурсу спонукали до роздумів, які узагальнено в порадах майбутнім учасникам.

Поради майбутнім конкурсантам

- Обираючи теоретичний матеріал, ілюстрації для майстер-класів, інших змагань, будьте готові до того, що члени журі можуть запитати про використані ресурси: авторів, зміст, героїв тощо обраних вами джерел.

- Готуючи конкурсні матеріали, обирайте знайомі, апробовані вами методи і технології навчання. В іншому випадку усе виглядатиме штучним набором модних прийомів. Це саме стосується і складної наукової термінології, з якою важко впоратися, якщо не володієш нею досконала — та цього ніхто й не вимагає!

- Готуючись до майстер-класу, намагайтеся оптимально поєднати теоретичні положення досвіду з ігровими формами його викладу. Залучаючи своїх колег до участі в майстер-класі і пропонуючи їм відповісти біля дошки, пам'ятайте, що вчителі, як і діти, бояться помилитися. Тому бажаних підтримати вас буде менше, ніж у тих, хто пропонує колегам відповідати з місця, а ще краще — «хором».

На завершення хочеться побажати учасникам не зупинятися, активно втілювати в життя набутий на конкурсі досвід, розвивати свій особистий і особливий вчительський талант.